

BOUBACAR SIDI DIALLO

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Wydział Prawa i Administracji

e-mail: diallo@amu.edu.pl

ORCID: 0000-0002-9124-5569

DOI: 10.14746/cph.2023.1.13

Historia dyplomacji Gwinei. Refleksje wokół monografii Isaaki K. Souaré

Monografia Issaki K. Souaré pt. *La diplomatie de la République de Guinée: Passé, présent et avenir* [Dyplomacja w Republice Gwinei: przeszłość, terażniejszość i przyszłość] (CODESRIA Books Publication System, 2022, ss. 368) stanowi wynik wieloletnich badań prowadzonych zarówno w kraju, jak i za granicą. Pomysł na tę książkę zrodził się po wielu debatach na temat roli i strategicznego wpływu polityki zagranicznej Gwinei w Afryce, a jej wynik stanowi efekt wieloletniej pracy, naukowych przemyśleń, zagranicznych staży oraz analizy ogromnej liczby publikacji, jak również prezentacji zgromadzonego materiału podczas wielu konferencji. Monografia ta ma na celu analizę różnych etapów ewolucji dyplomacji Gwinei, od jej narodzin po uzyskaniu suwerenności narodowej i międzynarodowej po dzień dzisiejszy. Dokonany przez Autora wybór tematu badawczego należy uznać za w pełni uzasadniony.

Praca jest przejrzysta i logiczna, a podjęty w niej temat został podzielony na cztery części, poprzedzone wykazem skrótów i wstępem oraz zakończone wnioskami i bardzo obszerną bibliografią. Konstrukcję pracy oparto na kryterium rzeczowym, tj. na wyeksponowaniu zasadniczych problemów badawczych w osobnych rozdziałach, podrozdziałach, punktach i podpunktach, odpowiadających układowi zagadnień zawartych w źródłach prawa regulujących instytucję dyplomacji. Ze względu na specyfikę przedmiotu badawczego i cel monografii, którym jest kompleksowa analiza podstaw dogmatycznych oraz historii i praktyki funkcjonowania instytucji dyplomacji w Gwinei, konstrukcję tę należy uznać za prawidłową, logiczną i pozwalającą

w pełni przedstawić tematykę pracy. Zgromadzona bibliografia obejmuje publikacje w językach francuskim i angielskim. Na szczególne podkreślenie zasługuje zaprezentowany wybór źródeł zamieszczonych w porządku chronologicznym, obejmujący m.in. akty prawne ONZ, OJA/UA i CEDEAO¹. Literatura zawiera ponad dwieście pozycji, z których większość stanowią opracowania będące przejawem analizowanego przez Autora dyskursu gwinejskiej dyplomacji. Ich wybór nie jest przypadkowy, ale stanowi wynik starannej selekcji, której efektem jest uwzględnienie najbardziej twórczych i wpływowych narracji na temat dyplomacji. Zastrzeżeń nie budzi ani objętość poszczególnych rozdziałów, ani stosowana przez Autora nomenklatura. Praca ta, uważana za „odważną” i „wyczerpującą”², liczy 368 stron i składa się z czterech części. Pierwsza część zawiera cztery rozdziały i dotyczy pojęcia i historii dyplomacji. Przedstawiono w niej pojęcie, istotę i znaczenie instytucji dyplomacji. Zawarty w niej katalog zagadnień badawczych należy uznać za uzasadniony i wyczerpujący problematykę prawa dyplomatycznego.

¹ Podstawą działalności ONZ jest Karta Narodów Zjednoczonych, podpisana 26 czerwca 1945 r. (weszła w życie 24 października 1945 r.). Najważniejsze postanowienia dotyczące praw człowieka znajdują się w art. 1. Określono w nim cele ONZ, a wśród nich, obok utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa oraz rozwijania przyjaznych stosunków między narodami, zapisano konieczność współpracy państw w dziedzinie ochrony praw człowieka. W kolejnych latach cel ten interpretowano dość szeroko w połączeniu z najważniejszym celem, tj. utrzymaniem międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. Akt założycielski UA nadaje uroczysty charakter deklaracji przywódców afrykańskich o podtrzymywaniu ideałów ojców założycieli OJA i UA oraz pokoleń panafricanistów na kontynencie i w diasporze, w celu promowania jedności, solidarności, spójności i współpracy międzynarodowej. Natomiast Traktat o Wspólnocie Gospodarczej Państw Afryki Zachodniej (ECOWAS) to wielostronna umowa podpisana przez państwa członkowskie ECOWAS. Pierwszy traktat został podpisany w 1975 r. w Lagos w Nigerii przez szefów państw i rządów ECOWAS, organizacji zrzeszającej wówczas 16 państw członkowskich. W następstwie zmian i nowych mandatów Wspólnoty zrewidowany traktat został podpisany w Kotonu w Republice Beninu w lipcu 1993 r. przez szefów państw i rządów ECOWAS, składającej się obecnie z 15 państw członkowskich po opuszczeniu Mauretanii.

² Jak twierdzi Autor, motywacją do napisania książki była istniejąca luka w tym temacie w krajowej literaturze przedmiotu. Choć było wielu wybitnych dyplomatów w Gwinei, z różnych powodów nie mieli oni czasu na pisanie książek. Autor postanowił więc uczynić swoim obowiązkiem wypełnienie tej luki. Książka przedstawia historię dyplomacji Gwinei w przeszłości i teraźniejszości, ale także ukazuje jej perspektywy na przyszłość. Historiografia dyplomacji afrykańskiej w ogóle, a zwłaszcza Gwinei po odzyskaniu niepodległości, wydaje się bardzo mało znana, a zawiera wiele cennych lekcji dla obecnych i przyszłych pokoleń. Po uzyskaniu niepodległości kraje Afryki podjęły na poziomie wewnętrznym misję polegającą na ustanowieniu demokratycznych, funkcjonalnych i sprawnie działających instytucji, które nadawałyby treść suwerenności poprzez budowanie państw narodowych. Jednym ze sposobów na osiągnięcie tego celu było przeszkolenie kadry w szkole dyplomacji w Afryce lub na Zachodzie. Celem tej pracy, podobnej do obowiązku pamięci, było utrwalenie na piśmie pracy dyplomatów, która mogłaby służyć przyszłym pokoleniom poszukującym prawdziwych wzorców. Aby to urzeczywistnić, należało zrozumieć, wyjaśnić i przeanalizować ścieżki i efekty pracy gwinejskiej elity dyplomatycznej.

Druga część monografii dotyczy dyplomacji w Republice Gwinei w okresie pierwszej Republiki, czyli od momentu powstania państwa w 1958 r. do końca pierwszej republiki w 1984 r., i składa się z czterech rozdziałów³. Ukazano w nich dyplomację w kontekście historycznym i geopolitycznym, w tym: jej wpływ na zdobycie niepodległości oraz rolę służb dyplomatycznych podczas zimnej wojny, która się wtedy toczyła.

Trzecia część omawia dyplomację Gwinei od 1984 r. do roku, w którym Autor kończył pisać książkę, czyli 2022. Na ewolucję gwinejskiej dyplomacji i jej polityki zagranicznej wpływ miało wiele uwarunkowań i czynników. Można je podzielić na wewnętrzne i zewnętrzne, a także stałe i zmienne, przy czym, ze względu na szeroki zakres czasowy prowadzonych tu badań, czynników zmiennych było znacznie więcej niż takich, które na przestrzeni całego tego czasu nie uległy istotnym zmianom. Jednym z nich był wyjątkowy okres zimnej wojny i związane z nim wyzwania, jednak gdy rywalizacja między Wschodem a Zachodem dobiegła końca, współpraca gospodarcza wzięła górę nad ideologami systemowymi.

Ostatnia część, na którą składa się tylko jeden rozdział, ukazuje perspektywy dyplomacji Gwinei na przyszłość. Analiza sytuacji związanej z tą specyficzną dziedziną, jaką jest polityka zagraniczna, rodzi pytanie o charakter, jakość i poziom merytorycznego przygotowania urzędników służby dyplomatycznej. Służba ta powołana jest do realizacji określonych zadań w interesie suwerena, którego reprezentuje w stosunkach dyplomatycznych z innymi państwami lub w ramach organizacji międzynarodowych. Chodzi zatem o to, jak należy kwalifikować gwinejską służbę dyplomatyczną, szkolić dyplomatów, organizować instytucje z tym związane.

Należy podkreślić, że każdy kolejny rozdział prezentowanej publikacji logicznie nawiązuje do poprzedniego i go rozwija, a jednocześnie stanowi swoiste wprowadzenie do następných. Wszystkie zaś, chociaż są odrębnymi jednostkami, nawzajem się uzupełniają i w najlepszy możliwy sposób realizują podstawowy temat

³ Gwinea uzyskała niepodległość 2 października 1958 r., przystępując natychmiast do ONZ. Pierwszym prezydentem republiki został Sékou Touré (1958–1972, także szef rządu). Opuszczona przez Francuzów republika skorzystała z pomocy uzyskanej od Ghany i ZSRR. Bezpośrednio po uzyskaniu niepodległości przeprowadzono reformy o lewicowym charakterze (m.in. nacjonalizacja niektórych gałęzi gospodarki, banków zagranicznych, przejęcie przez państwo na własność ziemi, bezpłatne szkolnictwo, częściowo także opieka medyczna). Wprowadzono rządy jednopartyjne (1958–1984, na czele rządzącej PDG stał Sékou Touré), reorganizację administracji państwa i afrykanizację kadr. Gwinea brała aktywny udział w ruchu państw niez zaangażowanych. Na początku lat 60. zaczęła zacieśniać stosunki z krajami kapitalistycznymi i ponownie zbliżyła się z Francją. W 1984 r., po śmierci prezydenta Sékou Touré, w wyniku przewrotu wojskowego głową państwa został pułkownik L. Conté. Rozwiązano Zgromadzenie Ludowe i jedyną działającą legalnie partię. Gwinea nawiązała współpracę z Francją. Pod koniec lat 80. władze zaczęły demokratyzację struktur państwa: w referendum została przyjęta nowa konstytucja (1990) i wprowadzono system wielopartyjny (1991). Mimo demokratycznej konstytucji władze wojskowe powierzyły funkcję głowy państwa Tymczasowej Radzie Odnowy Narodowej, na czele z gen. Conté.

dotyczący historii instytucji dyplomacji w Gwinei. Chociaż podjęte przez Autora pracy zagadnienie główne mogłoby sugerować „monotematyczność”, to praca ma charakter wieloaspektowy. Zawiera wiele trafnych spostrzeżeń, analiz, ocen i konkluzji. Rozważania te w stopniu, co oczywiste, bardziej szczegółowym Autor prowadzi w pierwszych następujących po sobie rozdziałach. Analizuje w nich pojęcie kodyfikacji instytucji dyplomacji, omawia charakter prawny dyplomacji i jej formy oraz skutki prawne działań organów zewnętrznych państwa. Tematy te w rzetelny i syntetyczny sposób prezentują różne w tym względzie stanowiska występujące w doktrynie.

Dyplomację uznaje się za najważniejsze narzędzie prowadzenia polityki zagranicznej państw⁴. Zawsze była ona bowiem traktowana jako nauka o stosunkach międzynarodowych, ale także jako sztuka wykonywania prawa legacji czy raczej kierowania stosunkami międzynarodowymi drogą dyplomatyczną przez przedstawicieli państw. Dyplomacja jest również jedną z najbardziej delikatnych dziedzin prawa międzynarodowego, ponieważ wymaga, aby prezentować wysoki poziom moralności i nie wchodzić w intrygi, które mogłyby zniszczyć powodzenie dobrej współpracy między przedstawicielami społeczności międzynarodowej. Najważniejszą metodą, jaką posługują się dyplomaci, pozwalającą na jak najlepsze reprezentowanie i utrzymywanie dobrych stosunków z innymi podmiotami prawa międzynarodowego, jest umiejętne komunikowanie się z innymi uczestnikami życia międzynarodowego⁵. Dyplomacja pomaga państwom w utrzymaniu pokojowych stosunków. Stanowi instrument ochrony interesów narodowych, która jest jedną z jej głównych misji.

⁴ J. Sutor jest zdania, że termin „dyplomacja” pochodzi od greckiego słowa *diploma* (gr. *diplōos* – podwójny), tj. składający się z dwóch tabliczek. Zob. J. Sutor, *Prawo dyplomatyczne i konsularne*, Warszawa 2003, s. 21. Potwierdzają to autorzy innych publikacji na temat dyplomacji – zob. m.in. przegląd różnych definicji pojęcia w pracy: M. Orzechowski, *Nowoczesna dyplomacja* [w:] M. Wilk (red.), *Dyplomacja*, Łódź 2002, s. 7–42; R. Kuźniar, *Międzynarodowe stosunki polityczne* [w:] E. Haliżak, R. Kuźniar (red.), *Stosunki międzynarodowe. Geneza, struktura, dynamika*, Warszawa 2000, s. 118–119; E. Denza, *Diplomatic Law. Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*, Oxford 1998; A. Przyborowska-Klimczak, W. Staszewski (oprac.), *Prawo dyplomatyczne i konsularne. Wybór dokumentów*, Lublin 2001; S. E. Nahlik, *Narodziny współczesnej dyplomacji*, Wrocław 1971; J. Salmon, *Manuel de droit diplomatique*, Bruxelles 1994.

⁵ R. P. Barston, *Modern Diplomacy*, London – New York 1997, s. 1; *Oxford English Dictionary*, cyt. za: B. Surmacz, *Wpływ nowych technologii na funkcje współczesnej dyplomacji* [w:] M. Kosienkowski, B. Piskorska (red.), *Dyplomacja cyfrowa jako instrument polityki zagranicznej XXI wieku*, Lublin 2014, s. 19; H. Kissinger, *Dyplomacja*, Warszawa 2009; R. Stemplowski, *Wprowadzenie do analizy polityki zagranicznej*, Warszawa 2006; L. Łukaszuk (red.), *Dyplomacja współczesna a problemy prawa i bezpieczeństwa międzynarodowego*, Warszawa 1999; Z. J. Pietraś, *Dyplomatyczne misje specjalne jako instytucja prawa międzynarodowego*, Lublin 1978; G. R. Berridge, *Diplomacy. Theory and Practice*, London 1995; P. Jacquemot, *Fifty Years of French Cooperation with Sub-Saharan Africa. An Overview (Part 1)*, „*Afrique Contemporaine*” 2011, nr 2, https://www.cairn-int.info/article-E_AFCO_238_0043-fifty-years-of-french-cooperation-with.htm, s. I [dostęp: 12.01.2019].

Mogą nim być również powiązania polityczne, gospodarcze, kulturowe lub naukowe, podobnie jak zbiorowe wysiłki na rzecz obrony praw człowieka lub pokojowego rozstrzygnięcia sporów. Jest ona też częścią międzynarodowego porządku prawnego, który reguluje współistnienie państw i innych podmiotów. Służy pokojowi i stabilności. W kontekście postępującej globalizacji kwestie związane z prawem międzynarodowym zyskują na znaczeniu, ale stają się także bardziej złożone. Historia tego zjawiska pokazuje, jak zmieniały się sposoby prowadzenia polityki zagranicznej i jak wykorzystywano w niej „miękkie” zasoby państw.

Tytułowe zagadnienie prezentowanej książki odnosi się zatem nie tylko do rozwoju dyplomacji Gwinei, lecz także do historii polityki zagranicznej jako jej elementu składowego w każdym państwie. Państwa są bowiem zobowiązane do zapewnienia swoim obywatelom bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego. Jednym z najważniejszych działań w tym zakresie jest długofalowe planowanie polityki międzynarodowej. Polityka zagraniczna państwa to zarówno stosunki dwustronne, jak i wielostronne oraz realizacja polityki gospodarczej i polityki bezpieczeństwa dzięki współpracy w ramach organizacji międzynarodowych. Na kształt polityki zagranicznej państwa wpływ mają zarówno interesy obywateli, jak i skuteczność działań organów państwa, ale również czynniki zewnętrzne, ponieważ relacje między państwami zachodzą w środowisku międzynarodowym, w którym konieczna jest współpraca⁶. Polityka zagraniczna odnosi się do „działań lub zasad regulujących aktywność niezależnej władzy politycznej rozmieszczonej w środowisku międzynarodowym”. W związku z tym polityka zagraniczna musi mieć szeroką i wielosektorową definicję. Dziedzina ta obejmuje zarówno negocjacje dyplomatyczne, politykę obronną i bezpieczeństwa oraz dyplomację gospodarczą i kulturalną, jak i związki między działaniami zagranicznymi a pomocą rozwojową. W tym ujęciu dyplomacja jest procesem z zakresu polityki zagranicznej, który opiera się na określonych praktykach – reprezentacji, komunikacji, negocjacjach. Właśnie te aspekty dyplomacji Autor przedstawia w swojej pracy na przykładzie Gwinei.

Gwinea zajmowała ważne miejsce na arenie międzynarodowej, zwłaszcza podczas walki o dekolonizację w latach 60.⁷ Uzyskana w 1958 r. niepodległość sprawiła,

⁶ J. Stein, *L'analyse de la politique étrangère: à la recherche de groupes de variables dépendantes et indépendantes*, „Études internationales” 1971, nr 3; J. Rosenau, *Moral Fervor, Systematic Analysis and Scientific Consciousness in Foreign Policy Research* [w:] A. Ranney (red.), *Political Science and Public Policy*, Chicago 1968, s. 197–236; K. J. Holsti, *National Role Conceptions in the Study of Foreign Policy*, „International Studies Quarterly” 1970, nr 14(3), s. 233–309; Ch. Zorgbibe, *Les relations internationales*, Paris 1994, s. 55.

⁷ Po 1945 r. powstały afrykańskie organizacje polityczne walczące o prawa tubylców. Formacje te były podzielone według kryteriów etnicznych i terytorialnych. W 1947 r. z gwinejskiego oddziału Afrykańskiego Zjednoczenia Demokratycznego powstała Demokratyczna Partia Gwinei (PDG). Na czele partii stanął działacz związkowy Ahmed Sékou Touré. PDG opowiadała się za całkowitą likwidacją kolonializmu, ale również przeciwko utrzymaniu tradycyjnych struktur społecznych (instytu-

że dyplomacja stała się głównym tematem nowego reżimu w Gwinei. Sékou Touré jako przewodca nowo powstałego państwa szukał wsparcia zarówno na Zachodzie, jak i na Wschodzie. Uzyskał oficjalne uznanie swojego państwa w ONZ i podpisał umowy o współpracy. Umożliwiło to wielu obywatelom Gwinei wyjazd do Europy i innych krajów w celu nauki, a jednocześnie przyjęcie przez Gwineę wolontariuszy z całego świata, aby wspierać nowo powstałą administrację. Reżim Gwinei, będący symbolem antykolonializmu, opowiada się również za wartościami socjalistycznymi i propaguje ideały panafrkańskie. Nadszedł zatem czas na otwartość i zmiany, a Gwinea stała się obiecującym laboratorium dla nowo powstałych państw afrykańskich. Jednak od początku lat 60. wspólnota narodowa budowana była na zasadach wykluczenia. Proces ten był przerywany np. regularnym potępianiem „spisków”, które mieszają kwestie polityki wewnętrznej i dyplomacji. Nieufność wobec cudzoziemców i nadzór granic można więc postrzegać jako mroczny etap poszukiwania afrykańskiej „autentyczności”.

Od odzyskania niepodległości w 1958 r. Gwinea wraz z innymi niezależnymi państwami afrykańskimi angażowała się w polityczne i gospodarcze wyzwolenie oraz rozwój Afryki. „Grupa z Casablanki”, a następnie Organizacja Jedności Afrykańskiej (OJA) stanowiły ramy instytucjonalne tego działania opartego na zasadach wolności i solidarności, które miało również na celu wspieranie ruchów narodowowyzwoleńczych i obronę interesów narodowych, a w szczególności integralność terytorialną kraju. Zaangażowanie polityczne, dyplomatyczne i wojskowe Gwinei nie pomogło jednak poprawić jej pozycji w Afryce, ponieważ jej polityka afrykańska została znacznie utrudniona przez sposób rządzenia tym od niedawna niepodległym krajem, co stanowiło „poważną przeszkodę w prowadzeniu w Afryce otwartej polityki zagranicznej”⁸.

cja wodzostwa, kastowość). W 1946 r. kolonia uzyskała status terytorium zamorskiego Francji, rok później wprowadzono ograniczony samorząd. Wybory do gwinejskiej Rady Ustawodawczej wygrała PDG. W referendum z 1958 r. ludność Gwinei opowiedziała się za pełną niezależnością. Proces dekolonizacji Gwinei miał unikatowy charakter. Przebiegał w sposób pokojowy, co dawało nadzieję na dobre przygotowanie gwinejskich elit politycznych do objęcia rządów. Przypadek Gwinei jest o tyle interesujący, że pozwala zbadać proces pokojowego uzyskania niepodległości w okresie wzmożonych nacisków na dekolonizację. Po zakończeniu II wojny światowej mocarstwa kolonialne nie mogły lekceważyć wkładu kolonii w zwycięstwo nad państwami Osi. Wobec rozpoczynającej się w Europie zimnej wojny liczyły na ich lojalność oraz bogactwa naturalne.

⁸ K. Jędrzejczyk-Kuliniak, L. Kwieciński, B. Michalski, E. Stadtmuller (red.), *Regionalizacja w stosunkach międzynarodowych. Aspekty polityczno-gospodarcze*, Toruń 2008; R. Zięba (red.), *Wstęp do teorii polityki zagranicznej państwa*, Toruń 2005; K. Szczerski (red.), *Podmiotowość geopolityczna. Studia nad polską polityką zagraniczną*, Warszawa 2009; R. Zięba, S. Bieliń, J. Zajac (red.), *Teorie i podejścia badawcze w nauce o stosunkach międzynarodowych*, Warszawa 2015; T. Łoś-Nowak (red.), *Polityka zagraniczna. Aktorzy, potencjały, strategie*, Warszawa 2011; T. Łoś-Nowak (red.), *Współczesne stosunki międzynarodowe*, Wrocław 1997; Ł. Bonczol, *Timor Wschodni: od reliktu kolonializmu do problemu mię-*

Osobiste relacje między pierwszym prezydentem Republiki Gwinei a kilkoma głowami państw w Afryce i poza nią odegrały kluczową rolę w nawiązaniu i rozwoju stosunków dwustronnych i w większości przypadków stanowiły punkt wyjścia do współpracy między Gwineą a państwami afrykańskimi. Jeśli chodzi o politykę zagraniczną, zdaniem Autora, we wszystkich reżimach opierano się na tych właśnie fundamentach. Jednak podczas gdy pierwsza republika (1958–1984) kładła nacisk na kwestie ideologiczne, kolejne reżimy od 1984 r. mniej lub bardziej skupiały się na aspektach ekonomicznych. Książka przedstawia zatem także geopolityczne konteksty dyplomacji Gwinei od czasu uzyskania niepodległości oraz wykorzystywane zasoby ludzkie i infrastrukturę. Analizuje charakter i czynniki mające wpływ na stosunki dwustronne między Gwineą a niektórymi krajami, jak również ukazuje wielostronne działania kraju w ramach ECOWAS, OJA/UA i ONZ⁹.

Autor przedstawia też spojrzenie na przyszłość dyplomacji Gwinei w erze cyfrowej. W ostatnim rozdziale przypomina teorię stosunków międzynarodowych z części pierwszej oraz przywołuje bogatą literaturę w języku francuskim i angielskim, w tym oficjalne dokumenty dotyczące różnych kwestii poruszanych w tej pracy, a także korzysta z wywiadów przeprowadzonych z byłymi i obecnymi gwinejskimi dyplomatami. Książka wypełnia więc lukę w niemal nieistniejącym piśmiennictwie

dzynarodowego, Wrocław 2008; J. Baylis, S. Smith (red.), *Globalizacja polityki światowej. Wprowadzenie do stosunków międzynarodowych*, Kraków 2008.

⁹ Poznanie naukowe procesu instytucjonalizacji współpracy międzynarodowej jest niezbędne nie tylko do zrozumienia jego znaczenia w wymiarze teoretycznym, ale także do praktycznego poznania szerokiego spektrum działalności podmiotów stosunków międzynarodowych w ramach tego procesu. Mimo że instytucjonalizacja współpracy międzynarodowej nie jest zjawiskiem nowym, nadal stwarza problemy badawcze, zarówno ze względu na swoją intensywność, jak i poziom rozwoju, co przejawia się głównie we wzroście liczby organizacji międzynarodowych, zmianach zakresu przedmiotowego ich działalności, a także rozwoju ich struktury. Pierwszym dyplomatycznym podejściem do multilateralizmu był kongres wiedeński w 1815 r. Po pokonaniu Napoleona przedstawiciele Prus, Rosji, Wielkiej Brytanii i Austrii wraz z Talleyrandem postanowili ustanowić stabilny ład europejski oparty na równowadze sił, znany jako „koncert narodów”. Projekt ten pozwolił zagwarantować pokój w Europie do 1914 r. Nie było (jeszcze) uniwersalnej organizacji międzynarodowej, były raczej konferencje dyplomatyczne. Ta z 1856 r. w Paryżu, mająca na celu zakończenie wojny krymskiej, była pierwszą prawdziwą wielostronną konferencją pokojową. Konferencje w sprawie rozbrojenia (Haga, 1899 i 1907) utrzymane były w tym samym duchu. W latach 1860–1890 powstały również pierwsze międzynarodowe organizacje handlu morskiego, poczty i telegrafu. Jednak dopiero wraz z utworzeniem Ligi Narodów (SDN, 1920) dyplomacja wielostronna została naprawdę zinstytucjonalizowana. Guillaume Devin zauważa w tym względzie: „To właśnie ta instytucjonalizacja [tj. Liga Narodów – B.S.D.] doprowadza metodę multilateralną do etapu polityki świadomie pożądanego przez korzyści, jakie ma ona przynieść współpracy i pokojowi. W tym sensie, nawet jeśli tego słowa jeszcze nie ma, multilateralizm stał się wartością, dynamiczną zasadą współpracy, a nie tylko sytuacją negocjacji z kilkoma osobami. Dyplomacja wielostronna jest definiowana jako dyplomacja prowadzona poprzez konferencje z udziałem trzech lub więcej państw w oparciu o ogólne ustalone zasady postępowania”.

poświęconym dwustronnej i wielostronnej dyplomacji Gwinei, a zwłaszcza poszczególnym etapom jej ewolucji. Może stanowić początek pogłębionych studiów nad obecnością tego kraju w największej organizacji międzyrządowej na świecie, jaką jest ONZ, ale także w organizacji kontynentalnej, jaką była OJA, a obecnie UA, oraz ECOWAS; może również pomóc zrozumieć wiele aspektów zawodu dyplomaty. Jest więc zarówno narzędziem dydaktycznym, jak i znakomitym przewodnikiem dla osób odpowiedzialnych za realizację polityki zagranicznej swojego kraju. Wielostronne działania dyplomacji Gwinei stanowią podstawę zmiany spojrzenia na Afrykę, gdyż jako kontynent doświadczający wielu trudności – większość krajów afrykańskich należy do najslabiej rozwiniętych na świecie – zasługuje ona na szczególną uwagę. Dyplomacja rozwojowa to zatem techniczne i strategiczne wsparcie poszukiwania rozwiązań problemów wzrostu i rozwoju gospodarczego, a zarazem cel działań dyplomacji dwustronnej i wielostronnej państw afrykańskich.

W ostatnich latach opracowano afrykańską inicjatywę Nowe Partnerstwo dla Rozwoju Afryki (New Partnership for Africa's Development – NEPAD), której pomysłodawcami było kilku przewodców państw afrykańskich. Inicjatywa ta ma na celu ograniczenie ubóstwa i podążanie przez państwa afrykańskie drogą zrównoważonego rozwoju. Ma za zadanie powstrzymać marginalizację Afryki w procesie globalizacji, przywrócić pokój, bezpieczeństwo i stabilność w tej części świata oraz promować większy udział kobiet w życiu publicznym. Przyjmując z pewnymi zastrzeżeniami NEPAD, Gwinea chciałaby, aby ONZ, UA i ECOWAS stworzyły mechanizm odpowiedzialny za wdrażanie decyzji społeczności międzynarodowej na rzecz Afryki. Przedstawiciele władzy Conakry uważają, że wkład wszystkich podmiotów i partnerów ze wszystkich części kontynentu afrykańskiego jest konieczny i powinien stanowić część trójstronnej współpracy, do której Gwinea przywiązuje wielką wagę, zwłaszcza w odniesieniu do sektorów społecznych, takich jak rozwój obszarów wiejskich, zdrowie, edukacja i modernizacja zasobów ludzkich. Podejście Gwinei do rozwoju współpracy międzynarodowej uznawane jest za inicjatywę, która pozwoli Afryce skorzystać ze wsparcia, którego potrzebuje ona do osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju.

Dyplomacja afrykańska w ogóle, a gwinejska w szczególności, pozostaje jednak dziedziną wciąż słabo zbadaną z powodu niewystarczającej dokumentacji na ten temat i braku zainteresowania stosunkami wewnątrzafrykańskimi, które zdaniem krytyków nie mogą przynieść Gwinei zbyt wiele. Jednak rozwój społeczno-gospodarczy kraju jest ułatwiony dzięki wykorzystaniu wszystkich możliwości handlowych, intelektualnych i bezpieczeństwa, które istnieją w jego bezpośrednim otoczeniu. We wcześniejszych badaniach nad polityką zagraniczną Gwinei nie kładziono tak dużego nacisku na ten kontynent, na którym mimo to można odnotować wiele osiągnięć gwinejskiej dyplomacji. Przedstawione wyżej zastrzeżenia dotyczą na ogół kontrowersyjnych problemów i w znacznej mierze mają charakter polemiczny. Nie ulega

wątpliwości, że Autor wniósł niekwestionowany, wartościowy wkład do piśmiennictwa z zakresu prawa dyplomatycznego. Prezentowana książka dowodzi niezwyklej erudycji Autora, która znalazła odzwierciedlenie w znakomicie dobranej, rozległej literaturze. Przygotowanie monografii musiało wiązać się z ogromnym nakładem pracy; trud ten przyniósł wynik, którego wartość – przede wszystkim w warstwie historyczno-informacyjnej – jest nie do przecenienia. Niełatwo przewidzieć przyszłość dyplomacji. Jednak wyciągając wnioski z przeszłości i uważnie obserwując siły historii działające w teraźniejszości i postęp nauki, można w pewnym stopniu przewidzieć, jaka będzie dyplomacja przyszłości. Uważam, że monografia I. Souaré jest bardzo wartościowa pod względem naukowym i poznawczym i może stanowić bezcenne źródło dla studentów, historyków, prawników, politologów i dyplomatów oraz kontynuatorów podjętego przez niego nurtu badań.

BIBLIOGRAFIA

- Barston R. P., *Modern Diplomacy*, London – New York 1997.
- Baylis J., Smith S. (red.), *Globalizacja polityki światowej. Wprowadzenie do stosunków międzynarodowych*, Kraków 2008.
- Berridge G. R., *Diplomacy. Theory and Practice*, London 1995.
- Bonczol Ł., *Timor Wschodni: od reliktu kolonializmu do problemu międzynarodowego*, Wrocław 2008.
- Denza E., *Diplomatic Law. Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*, Oxford 1998.
- Holsti K. J., *National Role Conceptions in the Study of Foreign Policy*, „International Studies Quarterly” 1970, nr 14 (3), s. 233–309.
- Jacquemot P., *Fifty Years of French Cooperation with Sub-Saharan Africa. An Overview (Part 1)*, „Afrique Contemporaine” 2011, nr 2, s. 43–57, https://www.cairn-int.info/article-E_AF-CO_238_0043-fifty-years-of-french-cooperation-with.htm, s. I [dostęp: 12.01.2019].
- Jędrzejczyk-Kuliniak K., Kwieciński L., Michalski B., Stadtmuller E. (red.), *Regionalizacja w stosunkach międzynarodowych. Aspekty polityczno-gospodarcze*, Toruń 2008.
- Kissinger H., *Dyplomacja*, Warszawa 2009.
- Kuźniar R., *Międzynarodowe stosunki polityczne* [w:] E. Haliżak, R. Kuźniar (red.), *Stosunki międzynarodowe. Geneza, struktura, dynamika*, Warszawa 2000.
- Łoś-Nowak T. (red.), *Polityka zagraniczna. Aktorzy, potencjały, strategie*, Warszawa 2011.
- Łoś-Nowak T. (red.), *Współczesne stosunki międzynarodowe*, Wrocław 1997.
- Łukaszuk L. (red.), *Dyplomacja współczesna a problemy prawa i bezpieczeństwa międzynarodowego*, Warszawa 1999.
- Nahlik S. E., *Narodziny współczesnej dyplomacji*, Wrocław 1971.
- Orzechowski M., *Nowoczesna dyplomacja* [w:] M. Wilk (red.), *Dyplomacja*, Łódź 2002.
- Pietraś Z. J., *Dyplomatyczne misje specjalne jako instytucja prawa międzynarodowego*, Lublin 1978.
- Przyborowska-Klimczak A., Staszewski W. (oprac.), *Prawo dyplomatyczne i konsularne. Wybór dokumentów*, Lublin 2001.

- Rosenau J., *Moral Fervor, Systematic Analysis and Scientific Consciousness in Foreign Policy Research* [w:] A. Ranney (red.), *Political Science and Public Policy*, Chicago 1968.
- Salmon J., *Manuel de droit diplomatique*, Bruxelles 1994.
- Stein J., *L'analyse de la politique étrangère: à la recherche de groupes de variables dépendantes et indépendantes*, „*Études internationales*” 1971, nr 3, s. 371–394.
- Stemplowski R., *Wprowadzenie do analizy polityki zagranicznej*, Warszawa 2006.
- Surmacz B., *Wpływ nowych technologii na funkcje współczesnej dyplomacji* [w:] M. Kosienkowski, B. Piskorska (red.), *Dyplomacja cyfrowa jako instrument polityki zagranicznej XXI wieku*, Lublin 2014.
- Sutor J., *Prawo dyplomatyczne i konsularne*, Warszawa 2003.
- Szczerski K. (red.), *Podmiotowość geopolityczna. Studia nad polską polityką zagraniczną*, Warszawa 2009.
- Zięba R. (red.), *Wstęp do teorii polityki zagranicznej państwa*, Toruń 2005.
- Zięba R., Bieleń S., Zając J. (red.), *Teorie i podejścia badawcze w nauce o stosunkach międzynarodowych*, Warszawa 2015.
- Zorgbibe Ch., *Les relations internationales*, Paris 1994.